

Entre la realitat i la irrealitat:
un concepte semàntic

0. Introducció

Sigui quina sigui la interpretació que es pugui fer de les fonts, es pot afirmar que ja els grecs, i en especial els estoics, van bastir bona part de la reflexió que van fer sobre la llengua damunt d'allò que avui anomenem teoria del signe lingüístic (cfr. ROBINS 1967: 26). I si ara féssim un recorregut per la història de la lingüística podríem adonar-nos que aquest, d'una manera més o menys explícita, ha estat un tret característic i generalitzat al llarg d'aquests més de dos mil·lenis.

Si bé el que acabem de dir és essencialment cert, hem de dir també que, per qüestions purament pràctiques - descriptives o didàctiques -, hi ha hagut sempre una tendència molt marcada a establir una equivalència entre el signe i la paraula en detriment d'altres unitats lingüístiques tant si són més petites com si són més grans que aquella. Però no ens hem de deixar enganyar: tothom ha tingut sempre molt clar que signe ho és qualsevol unitat lingüística, sigui morfema, paraula, sintagma, frase o text. I que, per tant, la frase, el sintagma o el text, com qualsevol altra unitat, sempre tenen les dues cares del signe: tenen un significant i tenen un significat.

La semàntica, que s'ocupa de l'estudi del significat lingüístic, ha treballat gairebé exclusivament amb les unitats més petites - morfemes i paraules - i ha deixat de banda l'estudi de les unitats més complexes. Quan ULLMANN (1962) aplica el seu model de la lingüística a la semàntica, estableix d'una manera ben definida una semàntica sintàctica al costat d'una semàntica lexicològica, però només hi estudia aquesta última i sembla ser que la sintàctica es refereix als significats gramaticals, segons es desprèn de la seva concepció de les paraules-formes. D'altra banda, també, quan ROBINS (1964) parla de la semàntica gramatical diferenciant-la de la semàntica de les paraules i dels

morfemes, ho fa més o menys en el mateix sentit que Ullmann, però l'aplicació no depassa tampoc l'àmbit del morfema o de la paraula.

El pas cap a la consideració del significat del text, entès com a unitat lingüística - com a signe -, l'ha fet sens dubte l'anomenada lingüística del text o gramàtica del discurs. Per a DRESSLER (1971: 16), la semàntica del text s'ha d'ocupar de descriure l'estructura del seu significat a partir de l'estudi de les relacions semàntiques que hi ha per damunt del nivell de la frase; d'aquí ve que el problema central d'aquesta nova semàntica sigui la coherència del text plasmada en la cohesió semàntica de les frases que el conformen. Segons el mateix DRESSLER (1971: 20-21) aquesta cohesió la proporciona la recursivitat dels signes utilitzats a les frases, recursivitat que té el seu màxim i més elemental exponent en la repetició.

Del que hem dit fins ara podem deduir molt fàcilment que a nivell de text aquesta recursivitat suara esmentada pot ser o bé de tipus lèxic o bé de tipus gramatical (de la mateixa manera com a nivell de paraula o de frase tenim significats lexicològics i significats gramaticals). La recursivitat lèxica per damunt del nivell de la frase la trobaríem per exemple en l'ús dels pronoms, dels sinònims, de les paràfrasis, etc.; i la recursivitat gramatical en l'ús dels temps verbals. En efecte, de la mateixa manera com «el pare» que apareix en una frase pot ser repetit en la següent pel pronom «el», però no pas pel pronom «la», hi ha també unes regles no de recursivitat lèxica sinó de recursivitat gramatical que depassen el nivell de la frase, que afecten l'ús dels temps verbals i que tradicionalment es coneixen sota l'encapçalament de *consecutio temporum*. És evident que observar aquestes regles ens portarà a confegir un text coherent, semànticament cohesionat, i al revés. Com també és evident que per a la descripció del sistema semàntic que regeix els temps verbals caldrà que partim d'aquesta recursivitat que és la base de la cohesió del text o, si més no, ens serà útil de tenir-la en compte.

1. El sistema temporal del català

La *consecutio temporum* no ha estat gaire estudiada pel que fa al català (cfr. BLÖMER 1970) i les qüestions relatives al verb han estat

tractades molt sovint des del punt de vista sintàctic o, si més no, les qüestions sintàctiques han tingut un pes molt important en la descripció tant dels modes com dels temps verbals (cfr. FABRA 1956: 167-172; ²1968: 100-103; BADIA 1953: 95-129; 1962: I, 398-446). Les incursions que, en general, fan tots els autors dins el camp semàntic els serveixen no tant per estructurar el significat gramatical dels temps com per aïllar els diferents temps l'un de l'altre per tal de donar-los una etiqueta que els identifiqui i poder-ne descriure a continuació els usos sintàctics. El procediment per a etiquetar-los és enterament de tipus nocional i se sol fonamentar en una equiparació bàsica del temps gramatical al temps real. Badia, per exemple, en parlar del que ell anomena temps absoluts - com fa GILI (1961), al qual sembla que segueix en molts aspectes de la descripció verbal -, diu que són

aqueellos que resultan de considerar la acción directamente desde nuestro presente, de suerte que cualquier acción verbal venga situada antes o después del momento en que hablamos o coincidiendo con él: surgen así los tres tiempos fundamentales (pretérito, futuro y presente), que llamamos absolutos porque con ellos medimos directamente el tiempo (1962: I, 414).

Aquesta equiparació al temps real, aquesta assumpció de les nostres sensacions temporals - psicològica, per tant - i posterior aplicació a l'estructura verbal, ha estat norma general per a la gran majoria de lingüistes.

Així, FABRA (1956: 167-172), si més no pel que fa a la sistematització del mode indicatiu - en relació als altres modes (condicional, subjuntiu i imperatiu, segons ell) no és fàcil reconèixer en la descripció fabriana cap sistematització clara -, sembla ser qui d'una manera més inequívoca parteix d'aquesta equiparació del temps verbal al temps real i, a part d'identificar els temps bàsics - d'acció imperfectiva - corresponents al passat (ex.: *venies*), al present (ex.: *véns*) i al futur (ex.: *vindràs*), reconeix per a cada un d'ells uns altres temps - d'acció imperfectiva - que es podrien definir com a pre-passat (ex.: *havies vingut*, *vas haver vingut* o *hagueres vingut* i, fins i tot, *vas venir* o *vingueres*), pre-present (ex.: *has vingut*) i pre-futur (ex.: *hauràs vingut*).

D'altra banda, BADIA (1962: I, 398-446) opera bàsicament sobre dos modes: l'indicatiu i el subjuntiu, malgrat que aquest últim el divideix sorprenentment en dos: potencial i optatiu - i dic sorprenentment perquè per fer-ho aporta raons de semàntica lexicològica i no

pas gramatical - i malgrat que dona un tractament a part a l'imperatiu - del qual, però, diu que és

una intensificación del subjuntivo desiderativo [= optatiu] (1962: I, 410)

Si deixem a part els temps de subjuntiu, dels quals diu que

el valor del modo pesa más que el significado de los tiempos (1962: I, 416)

- al·lusió a les regles sintàctiques de subordinació -, l'esquema també parteix dels tres temps passat, present i futur. Els bàsics, per a ell, són els absoluts, que ja hem definit més amunt: el passat és perfectiu (ex.: *vingueres* o *vas venir* i, també, *has vingut*), mentre que el present (ex.: *véns*) i el futur (ex.: *vindràs*) són imperfectius. Dintre dels temps relatius - és a dir: aquells dels quals només se sap el temps real al qual fan al·lusió per referència als temps absoluts o a partícules adverbials -, els passats són perfectius (ex.: *havies vingut* i *hagueres vingut* - o *vas haver vingut*) o imperfectius (ex.: *venies*), així com també poden ser perfectius o imperfectius els futurs (ex.: *hauràs vingut* i *hauries vingut*, perfectius, i *vindràs*, imperfectiu). A l'indicatiu no hi ha, sempre segons Badia, cap present relatiu.

Més innovador - encara que només tingui en compte els tres temps que en general s'emmarquen dins del mode indicatiu - és Cose-riu (citat per SCHLIEBEN-LANGE 1971: 60-62), el qual, tot mantenint l'esquema tritemporal, estableix una línia divisòria fonamental entre un pla actual i un altre d'inactual. D'aquesta manera ens trobem amb sis possibles temps principals (els temps de la persecutiva primària), tres a cada un dels plans: el passat actual (ex.: *vingueres* o *vas venir*), el present actual (ex.: *véns*) i el futur actual (ex.: *vindràs*), per una banda, i el passat inactual (que no està representat en català per cap temps), el present inactual (ex.: *venies*) i el futur inactual (ex.: *vindràs*), per l'altra. Posteriorment, en una perspectiva secundària - és a dir: prenent com a referència temporal (com a present) cada un dels temps anteriors - hi haurien uns altres temps passats (els compostos) i futurs (els perifràstics del tipus *anar a* + infinitiu);¹ així tindríem un passat del passat actual (ex.: *hagueres vingut* o *vas haver*

¹ Ja he escrit en una altra ocasió (cfr. TIÓ 1983: 118-119) que les formes perifràstiques del tipus *anar a* + infinitiu, tal com s'entenen aquí, no existeixen en català. Malgrat això, aquesta perifrasa ha penetrat en algunes zones de parla catalana que pateixen una forta pressió castellanòfona.

vingut) i un futur del passat actual (ex.: *anares a venir* o *vas anar a venir*), un passat del present actual (ex.: *has vingut*) i un futur del present actual (ex.: *vas a venir*) i un passat del futur actual (ex.: *hauràs vingut*) i un futur del futur actual (ex.: *aniràs a venir*), per una banda, i un passat del passat inactual i un futur del passat inactual (dels quals no hi ha exemples en català), un passat del present inactual (ex.: *havies vingut*) i un futur del present inactual (ex.: *anaves a venir*) i un passat del futur inactual (ex.: *hauries vingut*) i un futur del futur inactual (ex.: *aniries a venir*), per l'altra. Aplicat al català, aquest sistema es podria esquematitzar de la manera següent:

	Passat	Present	Futur
	Passat / Futur	Passat / Futur	Passat / Futur
ACTUAL:	vingueres (vas venir)	véns	vindràs
	hagueres vingut	has vingut	hauràs vingut
INACTUAL:		venies	vindries
		havies vingut	hauries vingut

Per una altra banda, ALARCOS (1973) sembla que insisteix més en els conceptes modals que no pas en els temporals - i més ho fa encara MARINER (1971), que parteix de les tres funcions Bühlerianes del llenguatge, de la sistematització verbal del qual, però, no direm res, ja que no té en compte ni en el més mínim les diferenciacions temporals. Malgrat el que hem dit, Alarcos recull en la seva descripció també dos plans de perspectiva diferent, que ell etiqueta com a present i passat, i hi reconeix dintre de cada una tres modes: indicatiu, condicionat (sic!) i subjuntiu. Finalment, dintre de cada un dels apartats que en resulten hi fa lloc per a un temps d'anterioritat respecte del principal. Així, a la perspectiva de present, tenim l'indicatiu (ex.: *véns*) i el temps anterior a l'indicatiu (ex.: *has vingut*), el condicionat (ex.: *vindràs*) i el temps anterior al condicionat (ex.: *hauràs vingut*), i el subjuntiu (ex.: *vinguis*) i el temps anterior al subjuntiu (ex.: *hagis vingut*). I per l'altra banda, a la perspectiva de passat, tenim l'indicatiu

(ex.: *venies* i *vingueres* o *vas venir*) i el temps anterior a l'indicatiu (ex.: *havies vingut* i *hagueres vingut* o *vas haver vingut*), el condicionat (ex.: *vindries*) i el temps anterior al condicionat (ex.: *hauries vingut*), i el subjuntiu (ex.: *vinguessis*) i el temps anterior al subjuntiu (ex.: *haguessis vingut*).

2. El model de Weinrich (1964) aplicat al català

Segui quina sigui la sistematització que agafem de les que hem exposat, el punt de partida és sempre la suposició - explicada només des d'un punt de vista lògic-psicològic per comparació amb el temps real - que hi ha uns temps centrals dels quals depenen o a l'entorn dels quals s'organitzen els altres. Si bé a grans trets l'esquema metodològic pot ser assumible, hi falta el primer de tots els fonaments: una base empírica a partir de la qual puguem descobrir quins són aquells temps centrals i quins temps marginals s'agrupen a l'entorn de cada un d'ells. Aquesta falta d'empirisme salta a la vista si tenim en compte les anteriors sistematitzacions i els diferents temps centrals dels quals parteixen els investigadors:²

Fabra:	<i>venies,</i>	<i>véns,</i>	<i>vindràs</i>
Badia:	<i>vingueres/has vingut,</i>	<i>véns,</i>	<i>vindràs</i>
Coseriu:	<i>venies,</i>	<i>véns,</i>	/
Alarcos:	<i>venies/vingueres,</i>	<i>véns,</i>	/

on la coincidència es redueix únicament a l'anomenat present d'indicatiu (ex.: *véns*), el qual, ves per on, és el temps que s'equipara al nostre present psicològic. És a dir: que en comptes de partir, per a

² En endavant, per referir-nos als diferents temps, usarem exemplarment la segona persona del singular del verb *venir* per evitar possibles confusions terminològiques. Així mateix, la forma *vingueres* serà la representant tant de la forma simple (*vingueres*) com de la forma perifràstica (*vas venir*), ja que són dues variants del mateix temps i no cal, per tant, fer-hi cap distinció semàntica.

la nostra descripció, dels fets lingüístics, partim de premisses extralingüístiques.

Si aquest, par tant, no és el camí que hem de seguir, bo serà que tornem al concepte de *consecutio temporum* tal com l'hem descrit al començament d'aquest article: com a un conjunt de regles que depassen el nivell de la frase i a través de les quals obtenim un text coherent. El primer que se'ns ocorre (cfr. WEINRICH 1964) és procurar-nos una estadística de la freqüència d'aparició dels diferents temps verbals. Pel que fa al català ho vam fer a la nostra tesi, amb els següents resultats extrets de textos literaris del segle XX (cfr. Tió 1983: 29):

<i>venies</i>	7836	38,6600 %
<i>vingueres</i> (i <i>vas venir</i>)	4609	22,7391 %
<i>véns</i>	4083	20,1440 %
<i>havies vingut</i>	965	4,7609 %
<i>vinguessis</i>	758	3,7397 %
<i>vindries</i>	647	3,1920 %
<i>vindràs</i>	393	1,9389 %
<i>has vingut</i>	392	1,9339 %
<i>vinguis</i>	334	1,6478 %
<i>hauries vingut</i>	110	0,5427 %
<i>haguessis vingut</i>	98	0,4834 %
<i>hagueres vingut</i>	19	0,0937 %
<i>hagis vingut</i>	16	0,0789 %
<i>hauràs vingut</i>	9	0,0444 %

Ens va sorprendre, d'entrada, que els tres primers de la llista superessin el 80 %, mentre que tots els altres plegats es quedessin tan sols en el 18,4563 %, amb la qual cosa vam centrar la nostra atenció en aquells tres primers temps. De les estadístiques parcials, fetes per a cada un dels textos, vam poder veure que allà on el temps *venies* tenia una participació majoritària el temps *vingueres* també hi tenia un percentatge elevat - i al revés, també - mentre que el temps *véns* hi tenia sempre una freqüència inapreciable, equiparable a la dels temps secundaris que havíem deixat de moment de banda; i al revés, que allà on el temps *véns* tenia una freqüència majoritària, els altres dos

temps *venies* i *vingueres* la hi tenien inapreciable (cfr. Tió 1983: 35). L'única lectura possible d'aquests fets és que el temps principal, el bàsic, era en uns textos el temps *véns*, mentre que en els altres textos ho eren les dues formes - variants d'un sol temps - *venies* i *vingueres*. El segon pas era veure quins temps secundaris duïen associats cada un d'aquests temps principals. També per mitjans estadístics (cfr. Tió 1983: 35-40) vam trobar-nos altra vegada amb unes dades sorprenents: d'una banda, hi havia uns temps (*hauràs vingut*, *vindràs*, *vinguis*, *has vingut* i *hagis vingut*) que tenien una enorme participació en textos on el temps bàsic era el temps *véns* i una freqüència inapreciable en els textos on el temps bàsic era el temps *venies/vingueres*; d'altra banda, hi havia uns altres temps (*hagueres vingut*, *vingueres* i *havies vingut*) en els quals s'observava el mateix fenomen però a la inversa; i encara d'una altra banda, hi havia uns altres temps (*vindries*, *haguessis vingut*, *vinguessis* i *hauris vingut*) que, malgrat tenir una participació lleugerament superior en els textos amb el temps bàsic *venies/vingueres*, no per això la participació en els altres textos (amb el temps bàsic *véns*) era inapreciable, sinó que oscil·lava entre un 31,1906 % i un 49,7425 %. La lectura inevitable d'aquestes dades és que hi ha dos tipus de textos (podríem dir-ne el text tipus A i el text tipus B, tot i que això aquí no ens interessa pas gaire) i tres grups de temps verbals: el grup A (que és el que conforma els textos de tipus A), el grup B (que és el que conforma els textos de tipus B) i el grup C (que participa indiferentment en tots dos tipus de textos).

Aconseguida la base empírica, calia trobar els trets semàntics característics de cada grup (cfr. Tió 1983: 40-58). Acabem de dir que els grups A i B conformen textos, diguem-ne històries o com vulguem, els donen forma, els seus temps són els nuclis de les seves frases, són el fil conductor de la història, els fets als quals fan referència són fets que passen a la història, són fets reals (sigui una realitat autèntica o fictícia - la fictícia és autèntica dins del text). Tant si diem «en aquest nostre món el sol és rodó» com si diem «en aquell món fantàstic el sol era quadrat», totes dues coses són, cada una dins de la seva història, coses reals. D'altra banda, el grup C no participa d'aquesta realitat, els seus temps no es refereixen a fets reals, sinó a coses o fets inexistents en la història que es conta. Si dic «en aquest (o aquell)

món el sol seria triangular» no estic parlant de cap cosa real. La primera oposició semàntica que trobem és per tant real/no real, la qual oposa al grup C els grups A i B conjuntament.

Amb la segona oposició que proposem (present/no present) distingim el grup A del grup B. És pràcticament la mateixa oposició que Coseriu feia entre el pla actual i l'inactual o la mateixa d'Alarcos entre la perspectiva de present i la de passat. WEINRICH (1964: 33-38) proposa com a característiques del «món discursiu» i del «món narratiu», respectivament, tens/distens o engatjat/no engatjat, però aquestes denominacions no ens semblen gaire adequades, perquè no es refereixen a la càrrega semàntica dels temps (funció referencial), sinó a la posició psicològica per part de les persones, dels comunicants (funcions expressiva i/o impressiva).³

I amb una tercera oposició, que afecta només el grup C - inexistència a la teoria de Weinrich -, distingim aspectes del «no real». Efectivament, aquests fets no reals poden ser definitivament «no reals», és a dir: pot ser que no puguin arribar mai a fer-se reals. Si diem «en aquest (o aquell) món el sol hauria estat triangular», expressem un fet que no és real i que mai no ho serà. En canvi n'hi ha d'altres, de fets no reals, que prodrien arribar a realitzar-se, malgrat que no hi ha cap seguretat, i ni tan sols cap indicatiu, que això pugui ser així. Si diem «en aquest (o aquell) món el sol seria triangular», és evident que estem parlant d'un fet que no existeix a la història del text, d'un fet no real; però si al llarg de la història ens decidim a fer aquest món, a crear-lo, aleshores podria convertir-se en real. L'oposició és per tant irreal/no irreal, entenent per irreal aquell fet definitivament irrealitzable.

3. Entre la realitat i la irrealitat

No cal que continuem la descripció de l'estructura semàntica dels temps verbals; la part restant del sistema d'oposicions (cfr. Tió 1983:

112) no ens interessa. Hem arribat només fins aquí perquè amb el que hem dit n'hi ha prou per veure com les formes verbals poden organitzar-se bàsicament per referència a la posició que ocupen envers la realitat, asseveració que, tot sigui dit, no és pas del tot nova (cfr. ALARCOS 1973: 18-19). Naturalment, entre els dos extrems - la irrealitat i la realitat absolutes - hi ha tot un contínuum format per matisos que incideixen a reforçar més un aspecte que l'altre i a decantar un fet més cap a un dels extrems o més cap a l'altre. És tota la gamma de fets possibles, factibles, viables, dubtosos, incerts, equívocs, hipotètics, i un llarg etcètera que es fa impossible d'enumerar i difícil de delimitar. Els límits que les investigacions semàntiques marquin entre els diferents trets que es considerin rellevants - i la mateixa tria d'aquests trets - seran sempre arbitraris des d'un punt de vista filosòfic o lògic de la mateixa manera com passa (cfr. MARTINELL 1979) - on s'acaba el groc?, on comença el taronja?, a partir d'on es torna vermell? - i seran diferents en llengües diferents - de la mateixa manera que «el amarillo del huevo» castellà correspon a «il rosso dell'uovo» en italià i no pas a «il giallo dell'uovo», o de la mateixa manera com el «vino tinto» castellà correspon al «vi negre» en català i no pas a un inexistent «vi roig».

El principal problema que es presenta en la sistematització de les formes verbals que acabem d'exposar és la manca de paral·lelisme entre els dos grups A i B. Perquè, així com s'ha de partir de la premissa que qualsevol història es pot explicar en «present» o en «no present», s'hauria de suposar també, per tant, que a cada temps de «present» li correspon un temps de «no present», cosa impossible ja que al grup A hi tenim sis temps diferents, mentre que al grup B només n'hi tenim dos (ja hem dit que *venies/vingueres* són dues variants del mateix temps, així com també ho són per una altra banda *havies vingut/hagueres vingut*).

Les correspondències que aquests dos temps del grup B tenen en el grup A són clares si mirem com contesten aquests temps a les oposicions retrospectiu/no retrospectiu, prospectiu/no prospectiu i subjectiu/no subjectiu, encara que es tracti sovint de trets redundants (cfr. Tió 1983: 112). Aquestes correspondències es poden exemplificar en traduccions del no present al present:

³ En termes de Bühler: «Ausdruck» i «Appell».

el meu pare m'administrava els cèntims que em quedaven després que la seva senyora havia retirat el que valia el menjar. (RODOREDA 1962: 29)
 el meu pare m'administra els cèntims que em queden després que la seva senyora ha retirat el que val el menjar.

on veiem que *administrava*, *quedaven* i *valia* passen respectivament a *administra*, *queden* i *val*, per una banda, i que *havia retirat* es tradueix per *ha retirat*, per l'altra. Aquests temps només s'oposen mitjançant el tret present/no present. Però al grup A encara hi tenim uns altres temps: *vindràs* i *hauràs vingut* - que són temps prospectius - i *vinguis* i *hagis vingut* - que són subjectius -, els quals no tenen el seu temps paral·lel dins del grup B i, per tant, quan projectem una traducció com la que acabem de fer per als altres dos temps, ens trobem que aquests temps del grup A es tradueixen per temps del grup C en un text del tipus B:

Sigui qui sigui que us ho *hagi dit*, té raó de fer-los menjar ortigues. (RODOREDA 1962: 84)

Fos qui fos que els ho *hagués dit*, tenia raó de fer-los menjar ortigues.

[Diu:] quan *haurem guanyat*, li *pintaré* aquesta habitació de color de rosa. (RODOREDA 1962: 157)

[Va dir que] quan *hauríem guanyat*, li *pintaria* aquesta habitació de color de rosa.

Si pensem, a més, que els temps del grup C en un text de tipus A continuen essent temps del grup C - encara que no siguin els mateixos - si el traduïm a un text de tipus B, com ho demostren els exemples següents:

Mereixeu la fortuna, i qui *atemptés* contra la vostra *cometria* un tort monstruós. (ESPRIU 1935: 23)

Mereixeu la fortuna, i qui *hagués atemptat* contra la vostra *hauria comès* un tort monstruós.

No he fet res, res de res, per atreure'l. Si ell no m'*hagués dit* res, jo *hauria anat* tocant el piano i mastegant cigarretes. (SARSANEDAS 1954: 229)

No havia fet res, res de res, per atreure'l. Si ell no m'*hagués dit* res, jo *hauria anat* tocant el piano i mastegant cigarretes.

tindrem en primer lloc la resposta a la lleugera superioritat estadística d'aquests temps del grup C en textos del tipus B i, en segon lloc, un element més de reflexió - i certament molt valuós - per poder fer talls a aquell continuïum que va de la irrealitat a la realitat.

Efectivament, la prospectivitat de *vindràs* - i de *hauràs vingut* - es pot veure com a real perquè parteix d'un text de tipus A, del grup de temps de «present», és, per dir-ho en termes tradicionals, un futur que el podem veure, el podem tocar; però aquesta prospectivitat, traduïda a un context del grup de temps de «no present», ens arriba transformada en no irrealitat, és a dir: no és cap fet real, però podria realitzar-se; no sabem si es realitzarà perquè és un futur «no present», que és lluny de nosaltres, que no el podem veure ni tocar.

Una cosa semblant passa amb la subjectivitat de *vinguis* i de *hagis vingut*. No hi ha cap obstacle perquè la subjectivitat, en un context de «present», pugui veure's com a realitat: nosaltres veiem la realitat del nostre entorn i la subjectivem; i no deixa, per això, de ser real; pensem també que moltes vegades aquesta subjectivitat pot canviar-se en prospectivitat: *quan vinguis/quan vindràs*. Però la mateixa subjectivitat posada en un context de «no present», com a subjectivitat allunyada de nosaltres, ja no ens és real, queda difuminada en un món de conjeitures.

Finalment, els últims exemples ens vénen a demostrar encara d'una manera més clara aquest accent que el «no present» posa en el camí cap a la irrealitat, en tant que *vindries* i *vinguessis*, que en un text de «present» són fets no irreals, és a dir: que encara, segons com, podrien acabar realitzant-se, es transformen en irreals absoluts en traduir-los a un text de «no present».

4. Conclusió

El continuïum que va de l'irreal al real, en el cas dels temps verbals catalans, és semànticament - però no des d'un punt de vista filosòfic, ni lògic - fragmentable. Entre l'irreal absolut (*hauries vingut*, *haguessis vingut*) i el real absolut (*véns*, *has vingut*, *venies/vingueres*, *havies vingut/hagueres vingut*) hi podem trobar la realització segura (*vindràs*, *hauràs vingut*, *vinguis*, *hagis vingut*) i la realització dubtosa (*vindries*, *vinguessis*).

Abans d'acabar no ens podem estar de fer una reflexió. El fet que els textos de tipus «no present» tinguin tendència a fer-se irreals (*vindràs* passa a *vindries*, *vindries* passa a *hauries vingut*) és possible-

ment el resultat d'un mecanisme psicològic pel qual les coses viscudes, vistes amb la perspectiva que ens dóna el temps, se'ns van difuminant en el nostre record - diem: ho recordo com en un somni, sembla com si ho hagués somniat. La realitat que vivim ara, el present que se'ns escapa i ens fuig i se'ns allunya, vindrà un dia que el recordarem boirós i ple d'obscuritats. L'idealitzarem. L'irrealitzarem. Irremeiablement.

Bibliografia

- ALARCOS LLORACH, EMILIO (1973): «El sistema verbal del català», in: *Actes del III Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, celebrat a Cambridge del 9 al 14 d'Abril de 1973, Oxford 1976, 15-25.
- BADIA MARGARIT, ANTONI MARIA (1953): «El subjuntivo de subordinación en las lenguas romanas y especialmente en iberorrománico», in: *Revista de Filología Española* 37 (1953), 95-129.
- BADIA MARGARIT, ANTONI MARIA (1962): *Gramàtica Catalana*, 2 vols., Madrid: Gredos, 1962.
- BLÖMER, BERNHARD (1970): *Consecutio Temporum im Katalanischen*, Diss. Bonn 1970.
- BÜHLER, KARL (1934): *Sprachtheorie: Die Darstellungsfunktion der Sprache*, Jena: Gustav Fischer, 1934.
- DRESSLER, WOLFGANG (1971): *Einführung in die Textlinguistik*, Tübingen: Niemeyer, ²1973.
- ESPRIU, SALVADOR (1935): «Teoria de Crisant», in: ESPRIU, S.: *Narracions*, Barcelona: Edicions 62 ¹⁰1978, 22-28.
- FABRA, POMPEU (1956): *Gramàtica catalana*, Barcelona: Teide, ⁵1969.
- FABRA, POMPEU (²1968): *Introducció a la gramàtica catalana*, revisada, ampliada i publicada per R. ARAMON I SERRA, Barcelona: Edicions 62, ²1968.
- GILI GAYA, SAMUEL (1961): *Curso superior de sintaxis española*, Barcelona: Biblograf, ¹³1981.

- MARINER, SEBASTIÀ (1971): «Interpretació dels modes del verb català segons una noció bàsica triple», in: MARINER, S.: *Estudis estructurals de català*, Barcelona: Edicions 62, 1975, 97-139.
- MARTINELL, EMMA (1979): «Los nombres de color», in: *Anuario de Filología* 5 (1979), 267-322.
- ROBINS, ROBERT HENRY (1964): *Lingüística General: Estudio introductorio*, Madrid: Gredos, 1971.
- ROBINS, ROBERT HENRY (1967): *Breve historia de la lingüística*, Madrid: Paraninfo, 1974.
- RODORÉDA, MERCÈ (1962): *La Plaça del Diamant*, Barcelona: Club Editor, ¹⁰1975.
- SARSANEDAS, JORDI (1954): «Dues noies», in: SARSANEDAS, J.: *Mites*, Barcelona: Selecta, 1954, 221-244.
- SCHLIEBEN-LANGE, BRIGITTE (1971): *Okzitanische und katalanische Verbprobleme*, Tübingen: Niemeyer, 1971.
- TIÓ CASACUBERTA, JAUME (1983): *Das Tempussystem im Katalanischen und im Deutschen: Beschreibung und Vergleich*, Frankfurt am Main: Lang, 1983.
- ULLMANN, STEPHEN (1962): *Semántica: Introducción a la ciencia del significado*, Madrid: Aguilar, ²1980.
- WEINRICH, HARALD (1964): *Tempus: Besprochene und erzählte Welt*, Stuttgart: Kohlhammer, ³1977.